

Lakivaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 5/2026 vp): Asia on saapunut lakivaliokuntaan mietinnön antamista varten. Asia on lisäksi lähetetty perustuslakivaliokuntaan ja hallintovaliokuntaan lausunnon antamista varten.

Lausunnot

Asiasta on annettu seuraavat lausunnot:

- hallintovaliokunta HaVL 7/2026 vp
- perustuslakivaliokunta PeVL 23/2026 vp

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- erityisasiantuntija Hanna Leivo, oikeusministeriö
- lainsäädäntöneuvos Juho Martikainen, oikeusministeriö
- poliisitarkastaja Juha Tuovinen, sisäministeriö
- esittelijäneuvos Mikko Eteläpää, eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia
- oikeusneuvos Jussi Tapani, korkein oikeus
- käräjätuomari Tea Rantanen, Helsingin käräjäoikeus
- erityisasiantuntija Heli Leinonen, Tuomioistuinvirasto
- syyttäjälitarkastaja Karoliina Kontturi, Syyttäjälaitos
- poliisitarkastaja Konsta Arvelin, Poliisihallitus
- rikostarkastaja Antti Stenvall, Sisä-Suomen poliisilaitos
- asianajaja Katariina Kuronen, Suomen Asianajajat
- professori Sakari Melander
- professori Mikko Vuorenmaa

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Oikeusrekisterikeskus
- Rajavartiolaitos
- Tulli

Valiokunnan mietintö LaVM 15/2026 vp

- Rikosuhrapäivystys

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi sakon ja rikesakon määräämisestä annettua lakia sekä rikoslakia, ulosottokaarta ja esitutkintalakia.

Esityksen mukaan sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain soveltamisalaa laajennettaisiin siten, että lain mukaisessa menettelyssä voitaisiin käsitellä rikosasiat, joista voi seurata enintään kaksi vuotta vankeutta. Kuitenkin tiettyjä henkeä ja terveyttä suojaavia rikostunnusmerkistöjä rajattaisiin soveltamisalan ulkopuolelle. Lisäksi menettelyssä voitaisiin määrätä enintään 5 000 euron suuruinen menettämisseuraamus ja asian selvittämisestä aiheutuneiden päihdetutkimuskustannusten korvausvelvollisuus sekä ratkaista asianomistajan yksityisyysoikeudellinen vaatimus.

Viranomaisten toimivallanjakoa ehdotetaan muutettavaksi siten, että poliisi voisi ratkaista sellaiset asiat, joista säädetty ankarin rangaistus on enintään sakkoo tai kuusi kuukautta vankeutta. Poliisi voisi määrätä enintään 60 päiväsakon suuruisen sakkorangaistuksen. Loput asiat ratkaisisi syyttäjä.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan pääosin voimaan kesällä 2027. Ehdotetut säännökset päihdetutkimuskustannusten korvattavaksi määräämisestä tulisivat kuitenkin voimaan vuonna 2028.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Yleistä

Esityksessä ehdotetaan sakkomenettelyn käytön laajentamista. Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi sakon ja rikesakon määräämisestä annettua lakia (754/2010, jäljempänä sakkomenettelylaki) sekä rikoslakia (39/1889), ulosottokaarta (705/2007) ja esitutkintalakia (805/2011).

Sakkomenettelyssä on kyse rangaistuksen määräämisestä tuomioistuimen ulkopuolella. Sakkomenettelyssä poliisi tai syyttäjä määrää sakkorangaistuksen. Sakkomenettely on nykyisin mahdollinen, jos rikoksesta voidaan tuomita sakkoo tai enintään kuusi kuukautta vankeutta. Lisäksi asian tulee olla selvä ja yksinkertainen. Sakkomenettely edellyttää sekä epäillyn että asianomistajan suostumusta.

Esityksen mukaan sakkomenettelylain soveltamisalaa laajennetaan siten, että lain mukaisessa menettelyssä voidaan käsitellä rikosasiat, joista voi seurata sakkoo tai enintään kaksi vuotta vankeutta. Soveltamisalan ulkopuolelle rajataan kuitenkin tietyt rikokset, kuten henkeen ja terveyteen kohdistuvat rikokset, seksuaalirikokset sekä terrorismirikokset. Soveltamisalan laajennus ei myöskään koske tilanteita, joissa on kyse alaikäisen tekemäksi epäillystä rikoksesta.

Valiokunnan mietintö LaVM 15/2026 vp

Viranomaisten toimivallanjakoa muutetaan siten, että poliisi voi ratkaista sellaiset asiat, joista säädetty ankarin rangaistus on enintään sakkoa tai kuusi kuukautta vankeutta. Poliisi voi esityksen mukaan määrätä enintään 60 päiväsakon suuruisen sakkorangaistuksen. Loput asiat ratkaisee syyttäjä. Nykyisin poliisilla on ratkaisuvallta tietyissä laissa nimenomaisesti luetelluissa asioissa ja poliisi voi määrätä seuraamukseksi enintään 20 päiväsakon suuruisen sakkorangaistuksen.

Sakkomenettelyssä voidaan esityksen mukaan määrätä enintään 5 000 euron suuruinen menettämisseuraamus. Nykyisin sakkomenettelyssä määrättävän menettämisseuraamuksen enimmäismäärä on 1000 euroa. Esityksessä ehdotetaan myös, että sakkomenettelyssä voidaan määrätä päihdetutkimuskustannusten korvausvelvollisuus sekä ratkaista asianomistajan riidaton, enintään 5 000 euron suuruinen rikokseen perustuva yksityisoikeudellinen vaatimus.

Epäillyn ja asianomistajan suostumus ovat esityksen mukaan edelleen menettelyn käytön edellytyksenä. Suostumuksen peruuttamismahdollisuudesta kuitenkin luovutaan. Edelleen esityksessä ehdotetaan asiaomistajan muutoksenhakuoikeuden laajentamista.

Esityksen tavoitteena on sujuvoittaa rikosprosessia. Esityksen perusteluista ilmi käyvin tavoin keskimääräinen rikosasioiden kokonaiskäsitelyaika on viimeisen kymmenen vuoden aikana (2014—2024) pidentynyt alle 10 kuukaudesta yli 15 kuukauteen (HE, s. 5). Eräs keskeinen syy rikosprosessien pidentymiseen on ollut rikosoikeudenhoidon viranomaisten ja tuomioistuinten pitkäkestoinen rahoitusvaje, mutta käsitelyaikojen pidentymiseen ovat vaikuttaneet myös rikosprosessin toimintaympäristössä tapahtuneet muutokset, kuten rikosasioiden kansainvälistyminen ja monimutkaistuminen sekä rikosten siirtyminen toteutettaviksi tietoverkon välityksellä. Huomionarvoista on myös, että valtio on maksanut oikeudenkäynnin viivästymisestä asianosaisille korvausta viime vuosina noin 200 000 euroa vuosittain. Vuonna 2024 korvauksia maksettiin yli 400 000 euroa. Rikosasioiden osuus maksetuista hyvityksistä on hieman alle 60 prosenttia.

Nyt käsiteltävä esitys on yksi osa rikosprosessin sujuvoittamiseen tähtäävistä kuluvaan vaalikauden toimenpiteistä. Lakivaliokunta uudistaa aiemmin käsittelemänsä rikosprosessin sujuvoittamiseen liittyvän esityksen (HE 188/2025 vp) yhteydessä esittämänsä näkemyksen siitä, että oikeudenkäyntien pitkä kesto on yksi keskeisistä oikeusturvan toteutumiseen liittyvistä ongelmista Suomessa (LaVM 3/2026 vp, s. 3). Valiokunta on myös vastikään julkisen talouden suunnitelmasta antamassaan lausunnossa (LaVL 6/2026 vp, s. 3) muistuttanut, että pitkät käsitelyajat ja oikeusprosessien kesto on jo hyvin pitkään ollut yksi Suomen vakavimpia perus- ja ihmisoikeusongelmia. Lakivaliokunta pitääkin nyt käsiteltävän esityksen tavoitetta rikosprosessin sujuvoittamisesta erittäin tärkeänä. Rikosprosessin sujuvoittamiseen ja oikeudenkäyntien lyhentämiseen pyrkimiseksi on menettelyjen kehittämisen lisäksi huolehdittava rikosprosessin toimijoiden riittävästä ja yhteensovitettusta perusrahoituksesta, jotta ketjun eri vaiheisiin ei synny pullonkauloja.

Hallintovaliokunta on antanut esityksestä lausunnon (HaVL 7/2026 vp). Lausunnossaan hallintovaliokunta muun muassa katsoo, että sakkomenettelyn laajentaminen sujuvoittaa rikosprosessia yksinkertaisissa ja selvissä asioissa.

Valiokunnan mietintö LaVM 15/2026 vp

Myös perustuslakivaliokunta on antanut esityksestä lausunnon (PeVL 23/2026 vp). Perustuslakivaliokunnan mukaan lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä. Lausunnossaan perustuslakivaliokunta toteaa, että ehdotetun sääntelyn tavoitteena on ennen muuta sujuvoittaa rikosprosessia ja mahdollistaa, että tuomioistuimissa voitaisiin keskittyä asioihin, joissa oikeusturvanäkökohtien, oikeudenkäytön yhtenäisyyden ja tulkintakäytäntöjen kehittymisen vuoksi on todellinen tarve saada asia käsiteltyksi nimenomaan tuomioistuimissa. Perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan sääntelylle on hyväksyttävät, ennen muuta asioiden viivyttyksettömään käsittelyyn liittyvät perusteet (PeVL 23/2026 vp, s. 3). Lausunnossaan perustuslakivaliokunta kuitenkin katsoo, että esitutkintaviranomaisen ratkaisuvaltaan kuuluvien päiväsakkojen lukumäärän olisi perustellumpaa olla esityksessä ehdotettua pienempi. Lakivaliokunta käsittelee perustuslakivaliokunnan huomiota jäljempänä.

Hallituksen esityksen ja saamansa selvityksen perusteella lakivaliokunta pitää esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa esitykseen sisältyvien lakiehdotusten hyväksymistä seuraavin huomioin ja muutosehdotuksin.

Sakkomenettelyyn soveltuvat rikostunnusmerkistöt

Edellä todetun mukaisesti sakkomenettelylain soveltamisalaa laajennetaan niin, että sen piiriin tulevat lähtökohtaisesti kaikki sellaiset rikokset, joiden rangaistusmaksimi on sakkoa tai enintään 2 vuotta vankeutta nykyisen sakon tai enintään 6 kuukauden vankeuden sijaan.

Perustuslakivaliokunta on esityksestä antamassaan lausunnossa todennut, että kyseessä ei ole merkitykseltään vähäinen muutos (PeVL 23/2026 vp, s. 4). Se tarkoittaa, että tuomioistuinten ulkopuolella käsiteltäväksi siirtyy merkittävä määrä varsin vakaviakin rikoksia. Lakiehdotuksen 1 a §:ään sisältyy 14-kohtainen luettelo, joissa lain soveltamisalan ulkopuolelle rajataan tietyt rikosnimikkeet. Poissuljenta koskisi muun muassa erinäisiä henkeen, terveyteen ja vapauteen liittyviä rikoksia, seksuaalirikoksia, terrorismirikoksia, sotarikoksia, rikoksia ihmisyyttä vastaan, lainsäädäntö-, toimeenpano- ja tuomiovallan käyttöön kohdistuvia rikoksia sekä järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumista. Poissuljenta rajaa perustuslakivaliokunnan mielestä tuomiovallan käytön siirtämistä tuomioistuinlaitoksen ulkopuolelle jossakin määrin. Olennainen on myös vaatimus, jonka mukaan lain soveltamisen lisäedellytyksenä olisi, että rikoksesta ei yleisen rangaistuskäytännön mukaisesti ole odotettavissa ankarampaa rangaistusta kuin sakkoa (PeVL 23/2026 vp, s. 4).

Perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan, arvioitaessa, onko tuomiovallan käytön siirtämisessä tuomioistuinlaitoksen ulkopuolelle kyse rajoitetusta ja tuomiovallan käytön kannalta vähämerkityksestä poikkeuksesta, tulee perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan kiinnittää huomiota ennen muuta tuomioistuinlaitoksen ulkopuolelle siirtyvien asioiden asialliseen merkitykseen. Valiokunnan mielestä tältä kannalta erityisen merkityksellinen on sakkomenettelylain 1 §:n säännös siitä, että lain mukaan voidaan määrätä seuraamus vain yksinkertaisessa ja selvässä asiassa. Esityksen perustelujen (HE, s. 12) mukaan tällä tarkoitetaan, että asian tulee olla oikeudellisesti yksinkertainen eikä sen tulisi sisältää esimerkiksi monimutkaisia laintulkintakysymyksiä. Lisäksi asiaan liittyvien näyttökysymysten tulee olla selviä. Oikeudellisesti epäselvien tai monitulkintaisten asioiden tulisi jäädä sakkomenettelyyn

Valiokunnan mietintö LaVM 15/2026 vp

ulkopuolelle. Lausunnossaan perustuslakivaliokunta pitää perusteltuna myös, että rikosten toistuvuudelle annetaan merkitystä arvioitaessa, onko asia yksinkertainen ja selvä.

Lausunnossaan perustuslakivaliokunta toteaa, että kokonaisuutena arvioiden sakkomenettelyn käyttöalan laajentaminen ei edellä esitetyt seikat huomioon ottaen perustuslakivaliokunnan mielestä muodostu ongelmalliseksi perustuslain 3 §:n kannalta (PeVL 23/2026 vp, s. 5).

Myös lakivaliokunta katsoo, että soveltamisalan muutos ei ole vähäinen. Hallituksen esitystä ja saamaansa selvitystä arvioituaan lakivaliokunta katsoo, että se on kuitenkin hyväksyttävä ja perusteltu. Tämän kannalta oleellisia ovat sakkomenettelylain 1 §:n sisältämät edellytykset siitä, että asian tulee olla yksinkertainen ja selvä sekä se, että rikoksesta ei yleisen rangaistuskäytännön mukaan ole odotettavissa ankarampaa rangaistusta kuin sakkoa. Mainitut edellytykset ovat merkityksellisiä asianosaisten oikeusturvan kannalta. Myös epäillyn ja asianomistajan suostumukset ovat olennainen osa menettelyn hyväksyttävyyttä erityisesti, kun menettelyn soveltamisalaa laajennetaan. Myös perustuslakivaliokunta on katsonut epäillyn ja asianomistajan suostumuksen olevan merkityksellisiä nyt ehdotettua sääntelyä arvioitaessa (PeVL 23/2026 vp, s. 4).

Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa eräät asiantuntijat ovat esittäneet sakkomenettelyn soveltamisalan laajentamista vielä esityksessä ehdotetusta. Esiin on nostettu muun muassa rikoslain 21 luvun 5 §:n mukaisen pahoinpitelyn sisällyttäminen sakkomenettelyn soveltamisalaan.

Esityksen perustelujen mukaan valmistelussa on erikseen arvioitu rikoslain 21 luvun 5 §:ssä säädetyn pahoinpitelyn soveltuvuutta sakkomenettelyyn, sillä osa sakkorangaistukseen johtavista pahoinpitelyistä soveltuisi sinällään selvyytensä ja yksinkertaisuutensa puolesta sakkomenettelyyn (HE, s. 46—47). Kuitenkin esityksessä on arvioitu, että pahoinpitelyrikoksista sakkomenettelyyn mahdollisesti siirtyvä asiamäärä ei olisi kuin enintään 200 asiaa.

Valiokunnan saaman selvityksen ja esityksen perustelujen mukaan pahoinpitelyn ottaminen sakkomenettelyn laajennetun soveltamisalan piiriin olisi poikkeus soveltamisalaan tehtävistä rajauksista. On myös selvää, että sakkomenettelyn soveltamisalan ulkopuolelle olisi joka tapauksessa rajattava tietyntyyppiset pahoinpitelyt, kuten lähisuhteessa tapahtuneet perusmuotoiset pahoinpitelyt, sillä ne eivät luonteensa ja teon vakavuuden vuoksi sovellu lainkaan sakkomenettelyssä käsiteltäviksi. Sääntelyratkaisu, jossa jokin nimike lisättäisiin sakkomenettelyn soveltamisalaan mutta josta samalla rajattaisiin tietynlaatuiset teot pois, heikentäisi sakkomenettelyn selkeyttä. Kun otetaan huomioon edellä mainitut seikat kokonaisuudessaan, ei perusmuotoisen pahoinpitelyn sisällyttämistä sakkomenettelyn laajennettuun soveltamisalaan voida valiokunnan saaman selvityksen mukaan pitää perusteltuna (ks. myös HE, s. 47).

Edellä selostetun valossa lakivaliokunta pitää hallituksen esityksessä ehdotettua soveltamisalaa asianmukaisena, eikä katso olevan perusteltua laajentaa sitä ehdotetusta. Selvää on, että sakkomenettelylain uudistuksen soveltamista on syytä jäljempänä todetuin tavoin seurata. Sakkomenettelyyn soveltuvia rikoksia on tarvittaessa mahdollista arvioida myöhemmin uudelleen.

Valiokunnan mietintö LaVM 15/2026 vp

Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on myös nostettu esiin huoli siitä, että ehdotettu soveltamisalan laajentaminen voi johtaa tilanteeseen, jossa tuomioistuimen ulkopuolella tosiasiallisesti arvioidaan lajivalintaa sakon ja vankeuden välillä.

Edellä todetun osalta lakivaliokunta korostaa sitä, että laissa säädetyt rajaukset asian selvydestä ja yksinkertaisuudesta sekä siitä, että asiasta määrätään yleisen rangaistuskäytännön perusteella vain sakkorangaistus, turvaavat osaltaan sen, että menettelyyn ohjautuu vain sellaisia rikosasioita, joista voidaan määrätä sakkorangaistus. Kun viranomaiset noudattavat näitä laissa säädettyjä edellytyksiä, kysymys rangaistuslajivalinnasta ei tule arvioitavaksi sakkomenettelyssä.

Esitutkintaviranomaisen ratkaisulta

Esityksessä ehdotetaan, että esitutkintaviranomaisen ratkaisultaan kuuluvaa päiväsakon lukumäärää korotetaan nykyisestä 20 päiväsakosta 60 päiväsakkoon. Perustuslakivaliokunta on esityksestä antamassaan lausunnossaan kiinnittänyt asiaan huomiota ja katsonut, että ehdotettu esitutkintaviranomaisten toimivallan lisääminen ei perustuslakivaliokunnan mielestä ole aivan ongelmatonta perustuslain 21 §:ään sisältyvän oikeusturvavaatimuksen näkökulmasta. Perustuslakivaliokunnan mukaan perustellumpaa olisi, että esitutkintaviranomaisen ratkaisultaan kuuluvien päiväsakkojen lukumäärää olisi nyt ehdotettua pienempi (PeVL 23/2026 vp, s. 5).

Lakivaliokunnan saaman selvityksen mukaan esitutkintaviranomaisen toimivallan laskemisella ehdotettua 60 päiväsakkoa alemmaksi ei olisi vaikutusta sakkomenettelyssä kokonaisuudessaan käsiteltävien asioiden määrään. Rajan laskeminen vaikuttaisi ainoastaan siihen, ratkaisisiko asiat esitutkintaviranomainen vai syyttäjä.

Saadun selvityksen mukaan käytännössä syyttäjä on vahvistanut rangaistusmääräyksen sellaisenaan tai ainoastaan päiväsakon rahamäärään liittyviä seikkoja muuttaen poliisin esittämän sakkovaatimuksen mukaisesti noin 98 prosentissa kaikista poliisin sakkovaatimuksista. Voidaan siten todeta, että poliisin ratkaisutoimivallan laajentaminen hallituksen esityksessä ehdotetulla tavallakaan ei aiheuttaisi käytännössä merkittäviä oikeusturvaongelmia. Toisaalta 60 päiväsakon suuruista sakkorangaistusta on pidettävä verraten ankarana rangaistuksena.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan syyttäjät käsitelivät sakkomenettelyssä vuonna 2024 yhteensä noin 33 500 asiaa. Määrällisesti eniten rangaistusmääräyksiä syyttäjät antoivat liikenneturvallisuuden vaarantamisesta, kulkuneuvon kuljettamisesta oikeudetta, rattijuopumusrikoksista, liikennesrikkomuksista, huumausaineen käyttörikoksista, toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapidosta, ulkomaalaisrikkomuksesta, poissaolosta kutsunnasta ja järjestystä ylläpitävän henkilön vastustamisesta. Syyttäjät vahvistivat edellä mainittuja asioita vuonna 2024 noin 25 000 kappaletta. Kyseisistä nimikkeistä ainoastaan perusmuotoisesta rattijuopumuksesta tuomitaan tavanomaisesti 60 päiväsakkoon ulottuvia tai jopa sitä ankarampia rangaistuksia. Muiden edellä mainittujen nimikkeiden osalta seuraamus jää tavanomaisen rangaistuskäytännön mukaan 40 päiväsakkoon tai sen alle. Tullin kannalta merkityksellisiä nimikkeitä, joista voidaan tuomita yli 40 päiväsakon suuruisia sakkorangaistuksia, ovat myös lievät veropetokset ja salakuljetukset. Kyseisiä nimikkeitä

Valiokunnan mietintö LaVM 15/2026 vp

ratkaistaan sakkomenettelyssä vuosittain kuitenkin edellä mainittuja nimikkeitä merkittävästi vähemmän (2024: lievä salakuljetus 395 asiaa; lievä veropetos 117 asiaa).

Näin ollen, mikäli esitutkintaviranomaisen toimivalta rajattaisiin esimerkiksi 40 päiväsakkoon, esitutkintaviranomaisen toimivallan ulkopuolelle jäisi lukumääräisesti isoista rikosnimikkeistä pääosin isohko määrä rattijuopumusrikoksia. Syyttäjälle tuli vuonna 2024 vahvistettavaksi 1 700 sakkovaatimusta nimikkeellä rattijuopumus ja huumaantuneena ajaminen. Sakkomenettelyssä ratkaistavien rattijuopumusrikosten määrä tullee nousemaan, kun päihdetutkimuskustannusten korvaaminen voidaan käsitellä myös sakkomenettelyssä. Rattijuopumusrikos on teko, jossa rangaistus määrätään pääsääntöisesti vakiintuneen oikeuskäytännön perusteella hyödyntäen myös kaavamaisia taulukoita.

Saadun selvityksen mukaan voidaankin todeta, että esitutkintaviranomaisten ratkaisuvallan laskeminen 40 päiväsakkoon ei olennaisesti muuttaisi juttumäärän jakautumista esitutkintaviranomaisten ja syyttäjän välillä. Asiamäärässä merkittävin muutos koskisi rattijuopumusasioita, joissa rangaistus määrätään varsin kaavamaisesti, mikä sinällään puoltaisi sitä, että poliisi voisi käsitellä tällaiset asiat. Kokonaisuutena muutos ei kuitenkaan olisi sujuvoittamishyötyjen kannalta merkittävä.

Koska perustuslakivaliokunta on lausunnossaan pitänyt perustuslain 21 §:ään liittyvistä oikeusturvasyistä perustellumpana esitutkintaviranomaisten ratkaisuvallan laskemista ehdotetusta 60 päiväsakosta, lakivaliokunta katsoo, että rajaa on perusteltua laskea. Lakivaliokunta ehdottaa jäljempänä yksityiskohtaisissa perusteluissa todetuin tavoin, että raja lasketaan 40 päiväsakkoon.

Sakkomenettelyn soveltamisalan laajetessa esityksen mukaan rikoksiin, joista voi seurata enintään kaksi vuotta vankeutta nykyisen kuuden kuukauden sijaan, on edellä todetuin tavoin soveltamisalan ulkopuolelle kuitenkin rajattu tietyt rikokset (1. lakiehdotus, 1 a §). Esityksen mukaan esimerkiksi 21 luvun 5 §:ssä tarkoitettu pahoinpitely on suljettu soveltamisalan ulkopuolelle. Ilman nimenomaista rajausta pahoinpitely kuuluisi sakkomenettelyn soveltamisalaan, sillä sen enimmäisrangaistus on kaksi vuotta vankeutta. Esityksen mukaisessa lainsäädäntöratkaisussa poliisin ratkaisuvallalta määritty rikoksesta säädetyn enimmäisrangaistuksen mukaisesti siten, että poliisi voi määrätä sakkorangaistuksen, jos rikoksesta ei ole säädetty ankarampaa rangaistusta kuin kuusi kuukautta vankeutta (1. lakiehdotus, 3 §). Nykyisin poliisin ratkaisuvallalta on rajattu vain laissa nimenomaisesti lueteltuihin tilanteisiin.

Lakivaliokunnan asiantuntijakuulemisessa on kiinnitetty huomiota lievän pahoinpitelyn kuulumiseen esityksessä ehdotetun myötä poliisin ratkaisuvalltaan. Lakivaliokunta on aiemmin sakkomenettelylakia säädettäessä pitänyt perusteltuna, että poliisin antaman sakkomääräyksen ulkopuolelle ovat jääneet tietyt rikokset, mukaan lukien lievä pahoinpitely (LaVM 9/2010 vp, s. 5). Lakivaliokunta on pitänyt tätä perusteltuna muun muassa sen vuoksi, että näiden rikostyyppien sisällä ilmenee tapauksia, joissa on selvästi tulkinnanvaraisempia elementtejä kuin liikenne rikkomuksissa ja näpistyksissä.

Valiokunnan mietintö LaVM 15/2026 vp

Hallituksen esitystä ja samaansa selvitystä kokonaisuutena arvioituaan sekä ottaen huomioon esityksessä tarkoitettu uudistus kokonaisuutena, lakivaliokunta kuitenkin katsoo, että lievän pahoinpitelyn sisältyminen poliisin ratkaisupaltaan on hyväksyttävissä. Lievä pahoinpitely kuuluu jo nykyisin sakkomenettelyn soveltamisalaan, joskaan ei poliisin ratkaistaviin asioihin. Ehdotetussa lainsäädäntöratkaisussa menettelyn selkeyden vuoksi ei olisi perusteltua rajata vain yhtä tunnusmerkistöä, lievää pahoinpitelyä, esitutkintaviranomaisen toimivallan ulkopuolelle, kun muiden rikosten osalta toimivalta määrittyy enimmäisrangaistuksen perusteella. Lievän pahoinpitelyn rajaaminen puolestaan kokonaan sakkomenettelyn soveltamisalan ulkopuolelle sisällyttämällä se 1 a §:ssä tarkoitettuun listaan merkitsisi muutosta nykytilaan siten, että vain sakolla rangaistavaa lievää pahoinpitelyä ei voisi lainkaan käsitellä sakkomenettelyssä. Edelleen lakivaliokunta kiinnittää huomiota siihen, että sakkomenettelyssä asia voidaan 1 §:n mukaisesti ylipänsä käsitellä vain, jos asia on yksinkertainen ja selvä.

Lähisuhteessa tapahtuneen ja sakkomenettelyssä käsiteltävän lievän pahoinpitelyn osalta valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että kaikki lähisuhteessa tapahtuneet lievät pahoinpitelyt eivät tule jatkossakaan käsiteltäviksi sakkomenettelyssä, vaan sakkomenettelyssä voidaan ratkaista ainoastaan ne lähisuhteessa tapahtuneet lievät pahoinpitelyt, jotka ovat yksinkertaisia ja selviä. Sakkomenettely edellyttää lisäksi aina sekä epäillyn että asianomistajan suostumusta.

Alaikäiset rikoksesta epäillyt

Esityksessä tarkoitettua sakkomenettelyn soveltamisalan laajennusta enintään 2 vuoden vankeudella rangaistaviin rikoksiin ei ehdoteta laajennettavaksi alaikäisiin rikoksesta epäiltyihin. Sakkomenettelylain soveltamisalan rajauksia koskevan 1 a §:n 3 momentin mukaan sakkomenettelylaissa säädetyssä menettelyssä ei saa käsitellä sakkorangaistukseen johtavaa rikosta, jos rikoksesta epäilty on tekoikäällä ollut alle 18-vuotias ja rikoksesta on säädetty ankarampi rangaistus kuin sakko tai kuusi kuukautta vankeutta.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on esitetty harkittavaksi, että laajennettu soveltamisala koskisi myös alaikäisiä.

Lakivaliokunta toteaa tältä osin, että esityksessä on seikkaperäisesti arvioitu kysymystä siitä, laajennetaanko sakkomenettelyn soveltamisalaa myös alaikäisten epäiltyjen kohdalta (HE, s. 21—23 ja 56—57). Erityisesti oikeusturvaseikkojen vuoksi tätä ei ole esityksessä ehdotettu. Valiokunta korostaa, että alaikäisten oikeusturvaan on syytä kiinnittää erityistä huomiota rikosprosessissa. Tämä lähtökohta puoltaa sitä, ettei alaikäinen voi suostumuksellaan luopua rikosprosessuaalisista oikeusturvatakeista ehdotetun laajennetun soveltamisalan asioissa. Valiokunta pitää esityksessä omaksuttua ratkaisua tältä osin asianmukaisena. Selvää on, että sakkomenettelylain uudistuksen soveltamista on syytä jäljempänä todetuin tavoin seurata. Jatkossa on mahdollista arvioida, onko ja millä tavoin sakkomenettelyn soveltamista mahdollista laajentaa oikeusturvanäkökohdat huomioiden.

Esitykseen sisältyy ehdotus siitä, että muutoksena voimassa olevaan sääntelyyn sakkomenettelyn suppeassa esitutkinnassa on jatkossa huolehdittava esitutkintalain 7 luvun 14—15 §:ien vaatimuksista (1. lakiehdotus, 7 §). Sakkomenettelyssä huomioitaisiin näin ollen jatkossa vajaavaltaisen laillisen edustajan läsnäoloa kuulustelussa ja yhteydenottoa vajaavaltaisen

Valiokunnan mietintö LaVM 15/2026 vp

lailliseen edustajaan koskevat säännökset. Esityksen perusteluista ilmi käyvin tavoin alaikäisten oikeuksista huolehditaan siten aiempaa paremmin (HE, s. 97). Lakivaliokunta pitää muutosta perusteltuna. Myös hallintovaliokunta on esityksestä antamassaan lausunnossa pitänyt ratkaisua perusteltuna alaikäisten oikeusturvan kannalta (HaVL 7/2026 vp, s. 4).

Lausunnossaan hallintovaliokunta kuitenkin esittää, että lakivaliokunta vielä arvioi, onko ehdotetun sakkomenettelylain 7 §:n sisältö tarkoituksenmukainen, johdonmukainen ja selkeä suhteessa esitutkintalain säännöksiin esimerkiksi siltä osin, tuleeko alaikäiselle epäilylle ilmoittaa hänen huoltajansa läsnäolo-oikeudesta kuulustelussa. Ehdotuksen mukaan, jos sakkomenettelyssä käsiteltävästä rikoksesta säädetty ankarin rangaistus on enintään kuusi kuukautta vankeutta, esitutkintalain 4 luvun 16 §:ää ei tarvitse noudattaa (esim. ETL 4 luvun 16 §:n 2 momentin 2 kohta).

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan esityksessä on täsmennetty, että sakkomenettelyssä ratkaistavan asian esitutkinnassa noudatetaan esitutkintalakia. Muun ohella esitutkintalain 7 luvun 10 §:n säännöksiä ennen kuulustelua tehtävistä ilmoituksista on siten noudatettava myös sakkomenettelyssä. Kun asiaa käsitellään sakkomenettelyssä, esitutkintalain säännösten noudattamisesta on kuitenkin tehty muutamia poikkeuksia menettelyn sujuvoittamiseksi. Nyt ehdotetuilla muutoksilla esitutkintalain 7 luvun 14 ja 15 §:ien noudattamisesta parannetaan vajaavaltaisen asianosaisen asemaa sakkomenettelyssä. Vajaavaltainen asianosainen saa siten tietoonsa käytännössä myös huoltajien roolin prosessissa.

Saamansa selvityksen valossa lakivaliokunta pitää sakkomenettelylain esitutkintaa koskevan 7 §:n säännöksen sisältöä tältä osin hyväksyttävänä. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan sakkomenettelyn uudistaminen jatkuu hankkeen toisessa vaiheessa, jossa käydään läpi muun muassa sakkomenettelyn menettelysäännöksiä. Valiokunta katsoo, että mainitussa yhteydessä voidaan vielä tarvittaessa arvioida esimerkiksi esitutkintaan liittyvän sääntelyn täsmentämistarpeita.

Muita huomioita

Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on noussut esiin menettely tilanteessa, jossa henkilölle annetaan samalla kertaa useita sakkomääräyksiä.

Lakivaliokunta toteaa tältä osin selvyuden vuoksi, että sakkomenettelyssä noudatetaan nykyisinkin rikoslain 6 luvun rangaistuksen määräämistä sekä 7 luvun yhteistä rangaistusta koskevaa sääntelyä. Tätä sääntelyä ei ehdoteta muutettavaksi. Näin ollen myös annettaessa sakkomenettelyssä sakko- tai rangaistusmääräys samanaikaisesti useasta teosta, tulee huomioida edellä mainittu rikoslain sääntely.

Koulutus ja voimaantulo

Lakivaliokunta korostaa sakkomenettelylakia soveltavien viranomaisten koulutuksen tärkeyttä asianosaisten oikeusturvan kannalta sekä soveltamisalaa yleisesti että myös poliisin toimivaltaa laajennettaessa. Koulutuksesta on syytä huolehtia varsinkin ennen uusien säännösten voimaantuloa sekä niiden soveltamisen alkuvuosina. Koulutus on tarpeen sen varmistamiseksi,

Valiokunnan mietintö LaVM 15/2026 vp

ettei sakkomenettelyyn siirry asioita, joissa tulee arvioida sakko- ja vankeusrangaistuksen välistä rajanvetoa. Koulutusta tarvitaan lisäksi yhtenäisen rangaistuskäytännön varmistamiseksi.

Hallintovaliokunta on esityksestä antamassaan lausunnossa pitänyt tärkeänä, että esityksessä ehdotetut lakimuutokset voivat tulla voimaan mahdollisimman pian (HaVL 7/2026 vp, s. 3). Myös lakivaliokunta pitää mahdollisimman nopeaa voimaantuloa tärkeänä rikosprosessien sujuvoittamistavoitteiden saavuttamiseksi.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan pääosin vuonna 2027, kun tarvittavat tietojärjestelmämuutokset on tehty. Päihdetutkimuskustannuksia koskevan sääntelyn muutokset edellyttävät muutoksia myös Oikeusrekisterikeskuksen tietojärjestelmiin, joten tältä osin sääntelyn on tarkoitus tulla voimaan Oikeusrekisterikeskuksen uuden täytäntöönpanotietojärjestelmän valmistumisaikataulun mukaisesti vuonna 2028. Kysymys on massaluonteisesta menettelystä, joten asioiden käsittely ilman toimivaa tietojärjestelmää ei ole käytännössä mahdollista. Näin ollen lainmuutosten voimaantulo voi tapahtua vasta tietojärjestelmämuutosten valmistuttua.

Seuranta

Lakivaliokunta korostaa esityksessä todettua seikkaa siitä, että lainmuutosten vaikutuksia on seurattava (HE, s. 102). Koska esityksellä pyritään sujuvoittamaan rikosprosessia, lainmuutosten voimaantulon jälkeen on seurattava, ovatko tavoitellut vaikutukset toteutuneet ja miten muutos on vaikuttanut asianosaisten oikeusturvan toteutumiseen.

Valiokunta katsoo myös, että esimerkiksi sakkomenettelyyn soveltuvia rikoksia on tarvittaessa mahdollista arvioida myöhemmin uudelleen, kun nyt ehdotettujen lainsäädäntömuutosten soveltamisesta on saatu kokemuksia. Koska tällä hallituskaudella on ollut käsittelyssä useita rikosprosessin sujuvoittamistoimia eikä hankkeiden yhteisvaikutuksia ole voitu arvioida, on valiokunnan näkemyksen mukaan tarkoituksenmukaista arvioida myös tehtyjen sujuvoittamistoimien kokonaisvaikutusta rikosprosessin tehokkuuteen ja asianosaisten oikeusturvaan.

Yhteensovituksen

Eduskunnan käsiteltävänä on ollut hallituksen esitys HE 163/2025 vp terrorismirikoksia koskevan sääntelyn muuttamiseksi. Kyseisen esityksen myötä rikoslain terrorismirikoksia koskeva luku korvataan terroristisia rikoksia koskevalla luvulla. Nyt käsiteltävän esityksen 1. lakiehdotuksen 1 a §:ssä ehdotetaan rajattavaksi soveltamisalan ulkopuolelle tiettyjä terrorismirikoksia. Koska HE 163/2025 vp on jo käsitelty eduskunnassa ja lainmuutokset tulevat voimaan ennen tässä esityksessä tarkoitettuja lakeja, lakivaliokunta ehdottaa yhteensovitusyistä, että 1. lakiehdotuksen 1 a §:n 1 momentin 11 kohta muutetaan vastaamaan esityksen HE 163/2025 vp yhteydessä hyväksytyjä säännösratkaisuja (LaVM 8/2026 vp, EV 48/2026 vp) jäljempänä yksityiskohtaisissa perusteluissa todetuin tavoin.

Eduskunnan käsiteltävänä on myös ollut hallituksen esitys HE 187/2025 vp syyteneuvottelun käyttöalan laajentamista koskevaksi lainsäädännöksi. Kyseisen esityksen myötä muutetaan

Valiokunnan mietintö LaVM 15/2026 vp

rikoslain 10 luvun 9 §:n 3 momenttia, jota ehdotetaan muutettavaksi myös nyt käsiteltävässä esityksessä. Koska esitys HE 187/2025 vp on jo käsitelty eduskunnassa ja lainmuutosten on tarkoitus tulla voimaan ennen tätä esitystä, lakivaliokunta ehdottaa jäljempänä yksityiskohtaisissa perusteluissa tarkoitettuun tavoin, että 2. lakiehdotuksen 10 luvun 9 § muutetaan vastaamaan esityksen HE 187/2025 vp yhteydessä hyväksytyä lainsäädäntöratkaisua (LaVM 9/2026 vp, EV 50/2025 vp).

VALIOKUNNAN YKSITYSKOHTAISET PERUSTELUT

1. Laki sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain muuttamisesta

1 a §. Soveltamisalan rajaukset. Pykälä sisältää soveltamisalan rajaukset. Eduskunnan käsiteltävänä on ollut hallituksen esitys HE 163/2025 vp terrorismirikoksia koskevan sääntelyn muuttamiseksi. Kyseisen esityksen myötä rikoslain terrorismirikoksia koskeva luku korvataan terroristisia rikoksia koskevalla luvulla. Nyt käsiteltävän esityksen 1. lakiehdotuksen 1 a §:ssä ehdotetaan rajattavaksi soveltamisalan ulkopuolelle tiettyjä terrorismirikoksia. Koska HE 163/2025 vp on jo käsitelty eduskunnassa ja lainmuutokset tulevan voimaan ennen tässä esityksessä tarkoitettuja lakeja, lakivaliokunta ehdottaa yhteensovitusyistä, että 1. lakiehdotuksen 1 a §:n 1 momentin 11 kohta muutetaan vastaamaan esityksen HE 163/2025 vp yhteydessä hyväksytyjä säännösratkaisuja (LaVM 8/2026 vp, EV 48/2026 vp).

Edellä todetun johdosta lakivaliokunta ehdottaa saamansa selvityksen perusteella yhteensovitusyistä, että *1 momentin 11 kohdassa* olevat viittaukset rikoslain 34 a luvun 5 c §:ssä tarkoitettuun matkustamiseen terrorismirikoksen tekemistä varten, 5 d §:ssä tarkoitettuun terrorismirikoksen tekemistä varten tapahtuvaan matkustamisen edistämiseen ja 5 e §:ssä tarkoitettuun terrorismirikoksiin liittyvään julkiseen kehottamiseen korvataan viittauksilla 13 §:ssä tarkoitettuun terroristisen matkustamisen edistämiseen ja 14 §:ssä tarkoitettuun terroristiseen julkiseen kehottamiseen.

Lakivaliokunta ehdottaa myös, että *1 momentin 10 kohtaan* tehdään kielellinen korjaus niin, että rikoslain 25 luvun 5 a §:ää koskevan viittauksen jälkeen tuleva sana ”tarkoitettu” muutetaan muotoon ”tarkoitettua”.

3 §. Toimivaltaiset viranomaiset. Pykälä sisältää säännökset toimivaltaisista viranomaisista. Pykälää ehdotetaan muutettavaksi muun muassa siten, että poliisin ratkaisovaltaan kuuluvaa päiväsakon lukumäärää korotetaan nykyisestä 20 päiväsakosta 60 päiväsakkoon.

Edellä yleisperusteluissa selostetuista, perustuslakivaliokunnan esityksestä antamaan lausuntoon (PeVL 23/2026 vp) liittyvistä oikeusturvaan kytkeytyvistä syistä lakivaliokunta ehdottaa *1 momentin* muuttamista siten, että poliisin ratkaisovaltaan kuuluva päiväsakon lukumäärä muutetaan esityksessä ehdotetusta 60 päiväsakosta 40 päiväsakkoon.

Valiokunnan mietintö LaVM 15/2026 vp

2. Laki rikoslain 10 luvun 9 §:n muuttamisesta

10 luku. Menettämisseuraamuksista

9 §. Menettämisseuraamusasian käsittely. Pykälä sisältää säännökset menettämisseuraamusasian käsittelystä. Eduskunnan käsiteltävänä on ollut hallituksen esitys HE 187/2025 vp syyteneuvottelun käyttöalan laajentamista koskeväksi lainsäädännöksi. Kyseisen esityksen myötä muutetaan rikoslain 10 luvun 9 §:n 3 momenttia, jota ehdotetaan muutettavaksi myös nyt käsiteltävässä esityksessä. Koska HE 187/2025 vp on jo käsitelty eduskunnassa ja lainmuutosten on tarkoitus tulla voimaan ennen tätä esitystä, lakivaliokunta ehdottaa saamansa selvityksen perusteella, että 3 momentti muutetaan vastaamaan esityksen HE 187/2025 vp yhteydessä hyväksytyä säännösratkaisua (LaVM 9/2026 vp, EV 50/2025 vp) ja kuulumaan seuraavasti:

Menettämisseuraamus määrätään syyttäjän vaatimuksesta. Oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 1 luvun 8 b §:ssä säädetään perusteista, joiden nojalla syyttäjä saa jättää menettämiskaavan esittämättä ja 1 luvun 10 §:ssä rikoksen tuottamaa taloudellista hyötyä koskevasta tuomioesityksestä. Myös asianomistaja voi esittää menettämiskaavan ajaessaan yksin syytettyä oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 7 luvun mukaisesti.

Myös 2. lakiehdotuksen *johtolausetta* tulee muuttaa siten, että siinä viitattujen säädösnumerojen 985/2016 sijasta viitataan esityksen HE 187/2025 vp 3. lakiehdotuksen säädösnumeroon. Lakivaliokunta ehdottaa teknisenä tarkistuksena myös 6 momentin tarkistamista siten, että sanan ”menettelyssä” jälkeen lisätään pilkku.

5. Laki Metsähallituksen erävalvonnasta annetun lain 14 §:n muuttamisesta (Uusi)

14 §. Sakkovaatimus, sakkomääräys ja rikesakkomääräys. Pykälässä säädetään erätarkastajan oikeudesta antaa sakkovaatimus tai sakkomääräys. Lakia Metsähallituksen erävalvonnasta (1157/2005) ja 14 §:ää ei ole esityksessä ehdotettu muutettavaksi. Pykälän 2 momentin mukaan, jos erävalvonnassa ilmi tulleesta tässä laissa tarkoitettua rikkomuksesta voidaan määrätä sakkorangaistus ja sen ohella menettämisseuraamus, erätarkastajalla on oikeus antaa sakkovaatimus tai sakkomääräys noudattaen sakon ja rikesakon määräämisestä annettua lakia. Sakkovaatimus tai sakkomääräys saa kuitenkin olla enintään 20 päiväsakkoa. Suostumus otetaan kirjallisena.

Sakkomenettelylain (1. lakiehdotus) toimivaltaisia viranomaisia koskevassa 3 §:ssä muun ohella todetaan, että tullimieheen, rajavartiomieheen ja erätarkastajaan sovelletaan, mitä tässä laissa säädetään poliisimiehestä. Valiokunnan oikeusministeriöltä saaman selvityksen mukaan, ottaen huomioon sakkomenettelylain 3 §:n sisältö ja koska erätarkastajan oikeudesta antaa sakkovaatimus tai sakkomääräys säädetään sakkomenettelylaissa, ei Metsähallituksen erävalvonnasta annetun lain 14 §:ssä ole tarpeen erikseen säätää sakkovaatimuksen tai sakkomääräyksen enimmäismäärästä. Näin ollen Metsähallituksen erävalvonnasta annetun lain 14 §:n 2 momentin toinen virke on saadun selvityksen mukaan perusteltua poistaa.

Valiokunnan mietintö LaVM 15/2026 vp

Edellä selostetun valossa lakivaliokunta ehdottaa *uutta 5. lakiehdotusta* Metsähallituksen erävalvonnasta annetun lain 14 §:n muuttamisesta, jonka myötä 14 §:n 2 momentin toinen virke poistetaan.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Lakivaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 5/2026 vp sisältyvät 3. ja 4. lakiehdotuksen.

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 5/2026 vp sisältyvät 1. ja 2. lakiehdotuksen. (Valiokunnan muutosehdotukset)

Eduskunta hyväksyy uuden 5. lakiehdotuksen. (Valiokunnan uusi lakiehdotus)

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Laki

sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain (754/2010) 4 §:n 5 momentti,
muutetaan 1—3 §, 4 §:n 1 momentti, 5 ja 7 §, 8 §:n 5 momentti, 13 §, 35 §:n 1 momentti sekä 35 c, 35 d ja 38 §,

sellaisina kuin ne ovat 1 § osaksi laeissa 670/2015, 95/2018 ja 602/2019, 2 § osaksi laeissa 467/2011 ja 421/2025, 3 § osaksi laeissa 554/2023 ja 421/2025, 4 §:n 1 momentti, 35 §:n 1 momentti sekä 35 c ja 35 d § laissa 95/2018, 5 § osaksi laissa 984/2016 sekä 7 §, 8 §:n 5 momentti sekä 13 ja 38 § laissa 421/2025, sekä

lisätään lakiin uusi 1 a ja 3 a—3 c § seuraavasti:

Valiokunnan mietintö LaVM 15/2026 vp

1 §

Lain soveltamisala

Tässä laissa säädettyssä menettelyssä voidaan yksinkertaisessa ja selvässä asiassa määrätä seuraamukseksi:

1) sakkorangaistus rikoksesta, josta ei ole säädetty ankarampaa rangaistusta kuin sakko tai enintään kaksi vuotta vankeutta ja josta ei ole yleisen rangaistuskäytännön mukaisesti odotettavissa ankarampaa rangaistusta kuin sakkoa;

2) rikesakko rikkomuksesta, jonka rangaistukseksi rikesakko on erikseen laissa säädetty.

Asia voidaan käsitellä tässä laissa säädettyssä menettelyssä silloinkin, kun rikoksesta saattaa seurata muu kuin 1 momentissa tai 3 a—3 c §:ssä tarkoitettu seuraamus, jos rikoksesta epäillylle ei vaadita määrättäväksi tätä seuraamusta.

1 a §

Soveltamisalan rajaukset

Tässä laissa säädettyssä menettelyssä ei 1 §:ssä säädetystä poiketen saa käsitellä:

1) rikoslain (39/1889) 11 luvun 7 §:ssä tarkoitettua lievää sotarikosta, 10 §:ssä tarkoitettua kiihottamista kansanryhmää vastaan eikä 13 §:ssä tarkoitettua alaisen rikoksen ilmoittamatta jättämistä;

2) rikoslain 12 luvun 8 §:ssä tarkoitettua tuottamuksellista turvallisuussalaisuuden paljastamista, 10 §:ssä tarkoitettua puolueettomuusmääräysten rikkomista eikä 11 §:ssä tarkoitettua maanpetoksellista yhteydenpitoa;

3) rikoslain 13 luvun 4 §:ssä tarkoitettua laitonta sotilaallista toimintaa;

4) rikoslain 14 luvussa tarkoitettua rikosta poliittisia oikeuksia vastaan;

5) rikoslain 15 luvun 2 §:ssä tarkoitettua perätöntä lausumaa viranomaismenettelyssä, 5 §:ssä tarkoitettua yritettyä yllytystä perättömään lausumaan, 7 §:ssä tarkoitettua todistusaineiston vääristelemistä eikä 11 §:ssä tarkoitettua rikoksenteikijän suojelemista;

6) rikoslain 16 luvun 12 §:ssä tarkoitettua viranomaisen hallussa olevan todistuskappaleen hävittämistä, 13 §:ssä tarkoitettua lahjuksen antamista, 14 a §:ssä tarkoitettua lahjuksen antamista kansanedustajalle, 15 §:ssä tarkoitettua vangin laitonta vapauttamista, 16 §:ssä tarkoitettua vangin karkaamista eikä 17 §:ssä tarkoitettua vangin varustautumista aseella;

7) rikoslain 17 luvun 1 a §:ssä tarkoitettua järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumista;

8) rikoslain 20 luvun 7 §:ssä tarkoitettua seksuaalisen kuvan luvatonta levittämistä, 9 §:ssä tarkoitettua korvauksen tarjoamista nuoreen kohdistuvasta seksuaalisesta teosta, 18 §:ssä tarkoitettua lapsen houkuttelemista seksuaalisiin tarkoituksiin, 19 §:ssä tarkoitettua lasta seksuaalisesti esittävän kuvan levittämistä, 21 §:ssä tarkoitettua lasta seksuaalisesti esittävän kuvan hallussapitoa eikä 22 §:ssä tarkoitettua lasta seksuaalisesti esittävän esityksen seuraamista;

9) rikoslain 21 luvun 5 §:ssä tarkoitettua pahoinpitelyä, 8 §:ssä tarkoitettua kuolemantuottamusta, 11 §:ssä tarkoitettua törkeää vammantuottamusta, 12 §:ssä tarkoitettua tappeluun osallistumista, 13 §:ssä tarkoitettua vaaran aiheuttamista eikä 14 §:ssä tarkoitettua heitteillepanoa;

Valiokunnan mietintö LaVM 15/2026 vp

10) rikoslain 25 luvun 1 §:ssä tarkoitettua vapaudenriistoa, 3 b §:ssä tarkoitettua laitonta adoptiosuostumuksen hankkimista, 3 c §:ssä tarkoitettua laitonta adoptionvälitystä, 5 a §:ssä tarkoitettua lapsikaappausta, 7 §:ssä tarkoitettua laitonta uhkausta, 7 a §:ssä tarkoitettua vainoamista eikä 8 §:ssä tarkoitettua pakottamista;

11) rikoslain 34 a luvun 13 §:ssä tarkoitettua terroristisen matkustamisen edistämistä eikä 14 §:ssä tarkoitettua terroristista julkista kehottamista;

12) virkarikosta koskevaa asiaa;

13) merilain (674/1994) 20 luvussa tarkoitettua asiaa;

14) sotilasoikeudenkäyntilain (326/1983) 2 §:ssä tarkoitettua asiaa.

Tässä laissa säädettyssä menettelyssä ei 1 §:ssä säädetystä poiketen saa käsitellä sakkorangaistukseen johtavaa rikosta, jos rikoksesta epäillylle on tämän lain mukaisesti annettu rikosta edeltävän vuoden aikana tehtyjen rikosten perusteella yhteensä vähintään kuusi sakkomääräystä tai rangaistusmääräystä ja tekojen samankaltaisuus osoittaa kokonaisuutena arvioiden piittaamattomuutta lain kielloista ja käskyistä.

Tässä laissa säädettyssä menettelyssä ei myöskään saa käsitellä sakkorangaistukseen johtavaa rikosta, jos rikoksesta epäilty on tekohetkellä ollut alle 18-vuotias ja rikoksesta on säädetty ankarampi rangaistus kuin sakko tai kuusi kuukautta vankeutta.

2 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *sakkovaatimuksella* epäillylle annettavaa vaatimusta, jolla hänelle vaaditaan rikoksesta sakkorangaistusta ja menettämisseuraamusta, tai hänen pyydettyään päiväsakon rahamäärän määräytymisperusteiden muuttamista sakkorangaistusta ja menettämisseuraamusta;

2) *sakkomääräyksellä* ratkaisua, jolla valvontaa suorittava virkamies määrää rikoksesta sakkorangaistuksen ja menettämisseuraamuksen;

3) *rikesakkomääräyksellä* ratkaisua, jolla määrätään rikesakko ja menettämisseuraamus;

4) *rangaistusmääräyksellä* ratkaisua, jolla syyttäjä sakkovaatimuksen perusteella määrää sakkorangaistuksen ja menettämisseuraamuksen.

3 §

Toimivaltaiset viranomaiset

Sakkomääräyksen antaa poliisimies. Sakkomääräyksessä voidaan määrätä seuraamukseksi enintään 40 päiväsakon suuruinen sakkorangaistus rikoksesta, josta ei ole säädetty ankarampaa rangaistusta kuin sakko tai enintään kuusi kuukautta vankeutta.

Sakkovaatimuksen antaa poliisimies. Sakkovaatimus voidaan antaa myös syyttäjän pyynnöstä. Sakkovaatimuksen perusteella syyttäjä antaa rangaistusmääräyksen. Rangaistusmääräyksessä voidaan määrätä seuraamukseksi sakkorangaistus rikoksesta, josta ei ole säädetty ankarampaa rangaistusta kuin sakko tai enintään kaksi vuotta vankeutta ja jonka johdosta ei anneta sakkomääräystä.

Rikesakkomääräyksen antaa poliisimies tai 29 §:ssä tarkoitettussa tilanteessa syyttäjä.

Valiokunnan mietintö LaVM 15/2026 vp

Tullimieheen, rajavartiomieheen ja erätarkastajaan sovelletaan, mitä tässä laissa säädetään poliisimiehestä. Tullimiehen, rajavartiomiehen ja erätarkastajan toimivallasta antaa sakkovaatimus, sakkomääräys ja rikesakkomääräys säädetään erikseen.

3 a §

Menettämisseuraamuksen ja rikosuhrimaksun määrääminen

Tässä laissa säädettyssä menettelyssä voidaan määrätä enintään 5 000 euron suuruinen menettämisseuraamus 1 §:ssä tarkoitetun rangaistuksen ohella.

Tässä laissa säädettyssä menettelyssä määrätään rikosuhrimaksu 1 §:ssä tarkoitetun rangaistuksen ohella. Rikosuhrimaksusta säädetään rikosuhrimaksusta annetussa laissa (669/2015).

3 b §

Päihdetutkimuskustannusten korvaaminen

Tässä laissa säädettyssä menettelyssä voidaan määrätä, että 1 §:n 1 momentin nojalla sakotettu henkilö on velvollinen suorittamaan valtiolle oikeuslääkeopillisista tutkimuksista esitutkinnassa aiheutuneet päihdetutkimuskustannukset, jos ne ovat olleet tarpeen asian selvittämiseksi.

Jos 1 momentissa tarkoitettu korvaus olisi korvausvelvollisen rikoksen laatuun tai hänen henkilökohtaisiin ja taloudellisiin oloihinsa nähden taikka muusta syystä kohtuuton, korvausta on alennettava tai jätettävä se kokonaan määräämättä.

3 c §

Yksityisoikeudellisen vaatimuksen ratkaiseminen

Tässä laissa säädettyssä menettelyssä voidaan ratkaista rikokseen perustuva asianomistajan yksityisoikeudellinen vaatimus, jos se on riidaton ja suuruudeltaan sakkomääräyksen tai sakkovaatimuksen antamishetkellä pääomaltaan enintään 5 000 euroa.

Yksityisoikeudellista vaatimusta ei kuitenkaan saa käsitellä tässä laissa säädettyssä menettelyssä, jos se on lain vastainen tai selvästi kohtuuton taikka jos se loukkaa sivullisen oikeutta. Yksityisoikeudellista vaatimusta ei saa käsitellä tässä laissa säädettyssä menettelyssä myöskään, jos vaatimus kohdistuu yhteisvastuullisesti useampaan henkilöön.

4 §

Epäillyn suostumus

Asia voidaan käsitellä tässä laissa säädettyssä menettelyssä vain, jos rikoksesta epäilty luopuu oikeudestaan suulliseen käsittelyyn ja suostuu asian ratkaisemiseen tämän lain mukaisessa menettelyssä. Suostumuksen tiedustelemisen yhteydessä epäillylle on selostettava suostumuksen

Valiokunnan mietintö LaVM 15/2026 vp

merkitys ja ilmoitettava menettelyssä määrättävät seuraamukset, päihdetutkimuskustannusten ja rikosuhrimaksun määrä sekä esitetyn yksityisoikeudellisen vaatimuksen peruste ja määrä.

5 §

Asianomistajan suostumus

Asia voidaan käsitellä tässä laissa säädettyssä menettelyssä vain, jos asianomistaja luopuu oikeudestaan suulliseen käsittelyyn ja suostuu asian ratkaisemiseen tässä laissa säädettyssä menettelyssä. Suostumuksen tiedustelemisen yhteydessä asianomistajalle on selostettava suostumuksen merkitys ja ilmoitettava menettelyssä määrättävät seuraamukset sekä esitetyn yksityisoikeudellisen vaatimuksen peruste ja määrä.

Asianomistajan suostumukseen sovelletaan, mitä 4 §:n 2 momentissa säädetään epäillyn suostumuksesta.

7 §

Esitutkinta

Tässä laissa tarkoitetun rikoksen esitutkintaan sovelletaan esitutkintalakia (805/2011), ja rikoksen selvittämiseksi toimitetaan mainitun lain 11 luvun 2 §:ssä tarkoitettu suppea esitutkinta, jossa selvitetään ainoastaan ne seikat, jotka ovat välttämättömiä sakkovaatimuksen, sakkomääräyksen tai rikesakkomääräyksen antamiseksi. Jos rikoksesta säädetty ankarin rangaistus on sakko tai enintään kuusi kuukautta vankeutta, esitutkinta saadaan toimittaa noudattamatta mainitun lain 4 luvun 10 §:n 2 momentin, 13 ja 16 §:n sekä 7 luvun 16 §:n säännöksiä. Esitutkinnassa on kuultava rikoksesta epäiltyä ja asianomistajaa.

Jos rikoksesta on säädetty ankarampi rangaistus kuin kuusi kuukautta vankeutta, sakkovaatimukseen on kirjattava tiedot siitä, että epäilty on luopunut oikeudestaan käyttää avustajaa, tiedot luopumisen yhteydessä epäillylle annetuista esitutkintalain 4 luvun 10 §:n 2 momentissa tarkoitetuista tiedoista ja 4 luvun 16 §:ssä tarkoitetuista ilmoituksista sekä 9 luvun 6 §:n 3 momentissa tarkoitettut tiedot.

Jos asianosaiset eivät ole suostuneet asian käsittelemiseen tässä laissa säädettyssä menettelyssä, asian jatkokäsittelyä varten esitutkinta on suoritettava syyteharkinnan edellyttämässä laajuudessa.

Poliisimies voi tarvittaessa neuvotella syyttäjän kanssa asian soveltumisesta tässä laissa säädettyyn menettelyyn tai asian muusta oikeudellisesta arvioinnista.

8 §

Sakkovaatimuksen, sakkomääräyksen ja rikesakkomääräyksen sisältö

Sakkovaatimuksen ja sakkomääräyksen yhteydessä on ilmoitettava rikosuhrimaksun määrä, korvattavaksi vaadittujen päihdetutkimuskustannusten määrä ja korvattavaksi vaaditun

Valiokunnan mietintö LaVM 15/2026 vp

yksityisoikeudellisen vaatimuksen peruste ja määrä. Rikesakkomääräyksen yhteydessä on ilmoitettava korvattavaksi vaaditun yksityisoikeudellisen vaatimuksen peruste ja määrä.

13 §

Sakkovaatimuksen toimittaminen syyttäjälle

Sakkovaatimus sekä tieto rikosuhrimaksun määrästä, korvattavaksi vaadittujen päihdetutkimuskustannusten määrästä ja korvattavaksi vaaditun yksityisoikeudellisen vaatimuksen perusteesta ja määrästä on tiedoksiannon jälkeen viivytyksettä toimitettava syyttäjälle rangaistusmääräyksen antamista varten.

35 §

Valitus

Edellä 34 §:n 1 momentissa tarkoitetun määräyksen saaja ja asianomistaja voivat hakea muutosta asiassa kärjäoikeudelta valittamalla.

35 c §

Muu valitusasian käsittely

Valituksen käsittelyssä kärjäoikeudessa noudatetaan, mitä oikeudenkäymiskaaren 26 luvun 1 §:ssä, 2 §:n 2 momentissa sekä 3—6, 8, 17—24 ja 28 §:ssä säädetään valituksen käsittelystä hovioikeudessa. Pääkäsittely on toimitettava, jos asianosainen sitä pyytää tai jos kärjäoikeus pitää sitä tarpeellisena. Syyttäjän on huolehdittava, että määräyksen saajan valituksen johdosta toimitetaan esitutkinta muutoksenhaun edellyttämässä laajuudessa.

Muilta osin menettelyssä noudatetaan, mitä rikosasian käsittelystä kärjäoikeudessa säädetään. Valituksenalaisen määräyksen kääntämiseen sovelletaan, mitä oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 6 a luvussa säädetään haastehakemuksen kääntämisestä.

Määräyksen saajan valituksen vastapuolena pidetään syyttäjää ja mahdollista asianomistajaa. Asianomistajan valituksen vastapuolena pidetään määräyksen saajaa.

35 d §

Vain yksityisoikeudellista vaatimusta koskevan valitusasian käsittely

Jos valitus koskee vain tämän lain mukaisessa menettelyssä ratkaistua yksityisoikeudellista vaatimusta, valituksen käsittelyssä kärjäoikeudessa noudatetaan, mitä oikeudenkäymiskaaren 26 luvun 1, 3—6, 8, 17—24 ja 28 §:ssä säädetään valituksen käsittelystä hovioikeudessa. Pääkäsittely on toimitettava, jos asianosainen sitä pyytää tai jos kärjäoikeus pitää sitä tarpeellisena.

Muilta osin menettelyssä noudatetaan, mitä riita-asian käsittelystä kärjäoikeudessa säädetään. Määräyksen saajaa ja asianomistajaa pidetään toistensa vastapuolina.

Valiokunnan mietintö LaVM 15/2026 vp

38 §

Täytäntöönpano

Tässä laissa säädetyssä menettelyssä määrätyn seuraamuksen, rikosuhrimaksun ja korvattavaksi määrättyjen päihdetutkimuskustannusten täytäntöönpanosta säädetään sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa (672/2002). Yksityisoikeudellista vaatimusta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta säädetään ulosottoakaassa (705/2007). Sakon, rikesakon ja menettämisseuraamuksen raukeamisesta säädetään rikoslain 8 luvussa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Tämän lain 3 b § tulee kuitenkin voimaan vasta 1. päivänä maaliskuuta 2028.

Ennen tämän lain voimaantuloa annetun sakkovaatimuksen, sakkomääräyksen ja rangaistusmääräyksen käsittelyssä sekä ennen tämän lain voimaantuloa annetun rikesakkomääräyksen, sakkomääräyksen ja rangaistusmääräyksen muutoksenhaussa sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

2.

Laki

rikoslain 10 luvun 9 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikoslain (39/1889) 10 luvun 9 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on laissa / ~~985/2016~~, sekä
lisätään 10 luvun 9 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 356/2016 ja / ~~985/2016~~, uusi 6 momentti seuraavasti:

Valiokunnan mietintö LaVM 15/2026 vp

10 luku

Menettämisseuraamuksista

9 §

Menettämisseuraamusasian käsittely

Menettämisseuraamus määrätään syyttäjän vaatimuksesta. Oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 1 luvun 8 b §:ssä säädetään perusteista, joiden nojalla syyttäjä saa jättää menettämiskaatumuksen esittämättä ja 1 luvun 10 §:ssä rikoksen tuottamaa taloudellista hyötyä koskevasta tuomioesityksestä. Myös asianomistaja voi esittää menettämiskaatumuksen ajaessaan yksin syytettyä oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 7 luvun mukaisesti.

Jos menettämisseuraamus määrätään sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain mukaisessa menettelyssä, noudatetaan 1—5 momentissa säädetystä poiketen mainitun lain säännöksiä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3.

Laki

ulosottokaaren 2 luvun 2 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ulosottokaaren (705/2007) 2 luvun 2 §:n 1 momentin 6 kohta ja 2 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 2 luvun 2 §:n 1 momentin 6 kohta laissa 569/2025 ja 2 momentti laissa 1417/2009, sekä
lisätään 2 luvun 2 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on laeissa 1161/2013 ja 569/2025, uusi 7 kohta seuraavasti:

Valiokunnan mietintö LaVM 15/2026 vp

2 luku

Ulosottoperusteet

2 §

Ulosottoperusteiden luettelo

Ulosottoperusteita ovat seuraavat asiakirjat:

6) valtioneuvoston, ministeriön ja valtion keskushallintoon kuuluvan viraston päätös sekä muu hallintopäätös, jos sen täytäntöönpanosta tämän lain mukaisessa järjestyksessä säädetään muussa laissa;

7) poliisimiehen, tullimiehen, rajavartiomiehen, erätarkastajan tai syyttäjän sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain (754/2010) mukaisessa menettelyssä tekemä päätös yksityisoikeudellisesta vaatimuksesta.

Mitä tässä laissa säädetään tuomiosta, koskee soveltuvin osin myös tuomioistuimen riita- tai rikosasiassa antamaa päätöstä, määräystä ja väliaikaista määräystä sekä tuomioistuimen vahvistamaa sovintoa. Edellä 1 momentin 7 kohdassa tarkoitettu päätös pannaan täytäntöön kuten käräjäoikeuden maksutuomio.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

4.

Laki

esitutkintalain 5 luvun 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan esitutkintalain (805/2011) 5 luvun 1 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 453/2023, seuraavasti:

Valiokunnan mietintö LaVM 15/2026 vp

5 luku

Esitutkintaviranomaisen ja syyttäjän esitutkintayhteistyö

1 §

Ilmoitus syyttäjälle

Esitutkintaviranomaisen on viipymättä ilmoitettava syyttäjälle asiasta, jossa rikoksesta epäiltynä on poliisimies. Syyttäjälle tulee ilmoittaa, jos henkilö on kuollut tai vakavasti loukkaantunut tilanteessa, jossa poliisimies on käyttänyt voimakeinoja. Syyttäjälle on lisäksi ilmoitettava tutkittavaksi tulleesta rikoksesta, jonka esitutkinta- ja syyttäviranomaiset ovat yhdessä niille kuuluvan toimivallan perusteella päättäneet kuuluvan ilmoitusvelvollisuuden piiriin tai josta syyttäjä on pyytänyt ilmoittamaan.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Valiokunnan uusi lakiehdotus

5.

Laki

Metsähallituksen erävalvonnasta annetun lain 14 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Metsähallituksen erävalvonnasta annetun lain (1157/2005) 14 §:n 2 momentti,
sellaisena kuin se on laissa 428/2025, seuraavasti:

14 §

Sakkovaatimus, sakkomääräys ja rikesakkomääräys

Jos erävalvonnassa ilmi tulleesta tässä laissa tarkoitettusta rikkomuksesta voidaan määrätä sakkorangaistus ja sen ohella menettämisseuraamus, erätarkastajalla on oikeus antaa sakkovaatimus tai sakkomääräys noudattaen sakon ja rikesakon määräämisestä annettua lakia.

Valiokunnan mietintö LaVM 15/2026 vp

~~Sakko vaatimus tai sakkomääräys saa kuitenkin olla enintään 20 päiväsakkoa.~~ Suostumus otetaan kirjallisena.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 4.6.2026

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Juho Eerola ps
varapuheenjohtaja Sandra Bergqvist r
jäsen Pia Hiltunen sd
jäsen Mari Holopainen vihr
jäsen Jessi Jokelainen vas
jäsen Anette Karlsson sd
jäsen Mari Kaunistola kok
jäsen Pihla Keto-Huovinen kok
jäsen Rami Lehtinen ps
jäsen Timo Mehtälä kesk
jäsen Susanne Päivärinta kok
jäsen Mika Riipi kesk
jäsen Juha Viitala sd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Mikko Monto